

PARTENERIATUL EURO-MEDITERANEAN DE LA BARCELONA LA PARIS.

Dr. Ana VOICU

Abstract:

This paper covers the developments, initiatives and evolution of institutions in the EU-Mediterranean relationship, focuses on the objectives of the Euro-Mediterranean Partnership, the European Neighbourhood Policy and the Union for the Mediterranean. The Euro-Mediterranean Partnership, based on three different fields of action -politics and security, economy and finance, society and culture, has constituted the central framework of relations between the EU and its Southern Mediterranean partners, since 1995. The two different policy frameworks to deal with the Mediterranean -the Euro-Mediterranean Partnership, a region-building approach and the European Neighbourhood Policy, a bilateral approach, were complemented with the Union for the Mediterranean, a new framework aimed to upgrade the Euro-Mediterranean Partnership. The paper analyzes, also, the role of Spain in the developments of the Euro-Mediterranean Partnership, and presents short observations of the first EU-Morocco Summit.

JEL classification: International Economics F; International Relations and International Political Economy F5

Keywords:

The Union for the Mediterranean, Barcelona Process, European Neighbourhood Policy, EU-Morocco Summit, multilateral partnership, regional integration, Spain

---

Dr. Ana Voicu este: doctor în Științe Economice, Academia de Studii Economice din București. Autor a numeroase studii și articole publicate în țară și străinătate privind integrarea europeană, comerț exterior, Modele de Echilibru General, Parteneriatul Euro-Mediterranean. În prezent, este ministru consilier în cadrul Ministerului Afacerilor Externe și cercetător științific asociat la Institutul de Economie Mondială al Academiei Române.

Context

Cooperarea în Mediterana a fost umbrită, în decursul timpului, de impedimente serioase precum dezechilibrul economic nord-sud, conflictul arabo-israelian, dependența energetică a nordului, problema cipriotă, radicalismul islamic, problema Saharei Occidentale care opune Marocul și Algeria, tensiunile între Liban și Siria, memoria colonizării și persistența reticențelor fostelor colonii pentru cooperarea cu foștii colonizatori. Mediterana continuă să constituie o arie de interes politic, economic și strategic, cu caracter prioritar în acțiunea externă a UE, o serie de politici și inițiative de dialog fiind articulate, printre acestea, cu o relevanță aparte, Parteneriatul Euro-Mediteranean. Acestuia i s-au alăturat Politica Europeană de Vecinătate - ramura sudică și, relativ recent, Uniunea pentru Mediterana, al cărei al II-lea Summit se va desfășura, în perioada 5-7 iunie, la Barcelona, în anul când se vor aniversa 15 ani de la Declarația de la Barcelona și în care trebuia concretizată zona de comerț liber euro-mediteraneană.

1. Procesul Barcelona

Inițiativa cea mai importantă în relația cu sudul Mediteranei a constituit-o Conferința de la Barcelona³³ și demararea Parteneriatului Euro-Mediteranean între UE și 12 state partenere, cu obiectivul de a deschide un nou capitol în relațiile dintre cele două țărmuri ale Mediteranei. Declarația de la Barcelona a fost însușită de statele membre ale UE și partenerii mediteraneeni³⁴ și reprezenta, la acea vreme, expresia politică a ambiției comune a 27 de state de a crea un spațiu de pace și prosperitate³⁵.

Declarația de la Barcelona se susține pe trei piloni: parteneriatul politic și de securitate -stabilirea unei zone comune de pace și stabilitate, bazată pe dialog politic, respectarea drepturilor omului și democrației; parteneriatul economic și financiar -crearea unei arii comune de prosperitate care să contribuie la dezvoltarea socio-economică sustenabilă, crearea unei zone de comerț liber în 2010;

---

³³ 27-28 noiembrie, 1995

³⁴ Algeria, ANP, Cipru, Egipt, Iordania, Israel, Liban, Malta, Maroc, Siria, Tunisia și Turcia

³⁵ Ana Voicu - Evaluări și perspective la 10 ani de la crearea Parteneriatului Euro-Mediteranean, în România și noile țări membre sub impactul integrării europene și al globalizării, ed.IEM, București, 2005

parteneriatul social, cultural și uman - facilitarea dezvoltării cunoașterii între diferitele culturi și religii. Dimensiunea politică multilaterală se instrumentează prin Conferințele Ministeriale Euro-Mediteraneene, Comitetul Euro-Mediteranean pentru Procesul Barcelona, Adunarea Parlamentară Euro-Mediteraneană, prima reuniune desfășurându-se în martie 2004, fiind înlocuit, astfel, Forumul Parlamentar Euro-Mediteranean.

Imediat după atentatele teroriste din 11 septembrie 2001, a fost aproape generalizată percepția că problemele din Mediterana nu sunt de natură economică, ci de securitate. Au căpătat un protagonism special lupta împotriva terorismului, eliminarea armelor de distrugere în masă etc. La rândul lor, statele din sudul Mediteranei au manifestat un anumit grad de decepție, pe considerentul că schimbările produse, după septembrie 2001, au îndepărtat Parteneriatul de principiile sale fundamentale.

Cea de a V-a Conferință Euro-Mediteraneană, desfășurată la Valencia, în 22-23 aprilie 2002, a însemnat un nou impuls pentru Parteneriatul Euro-Mediteranean. Planul de Acțiune, aprobat cu acea ocazie, includea un program cadru pentru cooperarea în domeniul JAI și aborda aspecte precum imigrația și lupta împotriva terorismului, crearea Fundației Anna Lindh pentru dialogul între culturi, Adunarea Parlamentară Euro-Mediteraneană și Facilitatea de Investiții pentru Mediterana, în cadrul BEI.

Scopul principal al reuniunii aniversare de la Barcelona, din 27-28 noiembrie 2005, a fost acela de a imprima o nouă dinamică procesului de creare a unui spațiu comun de pace, stabilitate și prosperitate în regiunea Mediteranei. A fost reiterat sprijinul pentru: consolidarea democrației și participarea democratică la viața politică; dezvoltarea politicilor de securitate, cu accent pe implementarea Codului pentru Combaterea Terorismului, adoptat cu prilejul reuniunii; crearea unui spațiu comun de cooperare în domeniile justiției, securității, migrației și integrării sociale; crearea zonei de comerț liber cu orizontul 2010; elaborarea unui calendar pentru implementarea Strategiei Mediteraneene pentru Dezvoltare Durabilă, în scopul depoluării Mediteranei până în anul 2020; intensificarea eforturilor țărilor din regiune pentru îndeplinirea MDG. A fost adoptat un Program de Lucru pe cinci ani, cu măsuri specifice în domenii precum gestionarea afacerilor publice, reforme și creștere economică, educație, justiție și migrație. Practic, au fost actualizate și revitalizate obiectivele Parteneriatului. Astfel, la 10 ani de la lansare, vizibilitatea Parteneriatului Euro-Mediteranean a crescut, fiindu-i conferit un nou dinamism,

reafirmându-se angajamentul politic comunitar pentru revigorarea Procesului Barcelona și stabilirea, în 2010, a zonei de comerț liber.

Deși a fost înregistrat un avans important în pilonul privind comerțul, în special în planul Acordurilor de liber comerț cu țările partenere, impulsivitatea comerțului în regiunea euro-mediteraneană va avea succes doar dacă Acordurile vor fi complementate prin dezvoltarea cooperării sub-regionale și integrarea sud-sud, inițiativa de la Agadir³⁶ constituind un exemplu pozitiv în acest sens. Evident, din punct de vedere economic, uriașele dezechilibre dintre riviera nordică și cea sudică nu permit să se poată vorbi, încă, de un spațiu geo-economic mediteranean. În ceea ce privește finanțarea, atât MEDA³⁷, principalului instrument financiar al Parteneriatului Euro-Mediteranean, cât și finanțarea prin FEMIP³⁸ s-au dovedit insuficiente în atingerea obiectivelor asumate la Barcelona.

Afirmam, cu ceva ani în urmă, că Parteneriatul Euro-Mediteranean, cu realizările și eșecurile sale, reprezintă un bun punct de plecare pentru o reală politică mediteraneană în Europa largită³⁹. Aceleași provocări sunt valabile și astăzi - inegalitatea economică nord-sud, persistența conflictelor și tensiunilor regionale, divizarea Ciprului etc. Dacă mai adaugăm presiunile și influențele actorilor din afara regiunii, putem constata că Procesul Barcelona nu a putut rămâne imun la toate acestea.

2. Politica Europeană de Vecinătate

Pentru consolidarea cadrului de relații al UE cu țările vecine, Comisia Europeană a propus, în 2003, un nou concept strategic, Politica Europeană de Vecinătate (ENP), care încearcă să ofere o replică a modelului de extindere europeană. Prin ENP, Uniunea Europeană oferă statelor vecine participarea, progresivă, la politicile comunitare, programe, inclusiv accesul pe Piața Internă și

---

³⁶ Inițiativă lansată în 2001 și concretizată prin Acordul de la Agadir, din 25 februarie 2004, prin care Marocul, Tunisia, Iordania și Egiptul au decis crearea unei zone de comerț liber. Inițiativa a primit sprijinul UE și constituie un semnificativ pas înainte în dialogul sud-sud în Mediterana.

³⁷ MEdures D'Accompagnement. Măsuri financiare și tehnice de acompaniere a reformei structurilor economice și sociale în cadrul oferit de Parteneriatul Euro-Mediteranean.

³⁸ Facility for Euro-Mediterranean Investment and Partnership, operațional din octombrie 2002

³⁹ Vezi pe larg, Ana Voicu - Evaluări și perspective la 10 ani de la crearea Parteneriatului Euro-Mediteranean, în România și noile țări membre sub impactul integrării europene și al globalizării, ed.IEM, București, 2005

promovarea liberei circulații a persoanelor, bunurilor, serviciilor și capitalului, “totul, mai puțin instituțiile”, în schimbul unor progrese concrete în aplicarea reformelor. Se considera că UE are datoria, nu doar față de cetățenii săi, dar și față de vecini să asigure coeziunea socială și dinamismul economic, apropierea geografică oferind oportunități și provocări atât pentru UE cât și pentru vecinii săi, interdependența politică și economică cu vecinătatea Uniunii fiind o realitate⁴⁰.

Printr-o abordare coerentă a relațiilor cu statele din imediata vecinătate a Uniunii, ENP a fost considerată, la acel moment, instrumentul adecvat pentru a face față unor provocări fundamentale pentru viitorul imediat al UE, totul depinzând, în mare măsură, de stabilitatea politică și socială din imediata vecinătate. Mai exact, totul depinde de capacitatea Uniunii de a influența periferia sa geografică prin politici bazate pe promovarea valorilor comune și libertăților fundamentale, prin sprijinirea implementării reformelor democratice și economice și prin intensificarea dialogului politic în combaterea și prevenirea amenințărilor comune la adresa securității. Principiile definite în cadrul ENP sunt extrem de clare - parteneriat la toate nivelurile, diferențiere și valoare adăugată⁴¹.

În ceea ce privește dimensiunea sudică⁴², noua strategie avea avantajul de a permite o abordare diferențiată, funcție de specificul și stadiul relațiilor UE cu fiecare partener, corectând unele disfuncționalități semnalate în cadrul Procesului Barcelona. Diferențele față de Procesul Barcelona constau și în faptul că prin aplicarea unei condiționări pozitive se stabilesc stimulente pentru acei parteneri care doresc o asociere mai strânsă cu UE, reduce importanța acordată regionalismului și o substituie printr-o abordare bilaterală diferențiată.

Din punct de vedere al finanțării, în cadrul financiar comunitar 2007-2013, ENPI⁴³ a înlocuit MEDA, pe lângă sporirea finanțării fiind introdusă o componentă de îmbunătățire a cooperării transfrontaliere, aducând împreună regiunile din statele membre ale UE cu cele din țările vecine cu frontieră comună. În următorii trei ani, vor fi alocați peste 5,7 miliarde de euro pentru consolidarea cooperării politice și promovarea integrării economice între UE și vecinii săi, pentru a sprijini reformele politice și economice, cooperarea regională și transfrontalieră în țările

---

⁴⁰ Wider Europe - Neighbourhood: A New Framework for Relations with our Eastern and Southern Neighbours, Brussels, 11.3.2003

⁴¹ European Neighbourhood Policy - Strategy Paper, Brussels, 12.5.2004

⁴² Algeria, Egipt, Israel, Iordania, Liban, Libia, Maroc, Autoritatea Palestiniană, Siria, Tunisia

⁴³ European Neighbourhood and Partnership Instrument

partenere acoperite de ENPI⁴⁴, UE rămânând în continuare un actor “solid și de încredere, care oferă puternice legături de asociere politică și integrare economică, adaptate la capacitățile și dorințele partenerilor săi”⁴⁵.

3. Uniunea pentru Mediterana

Un proiect care a demarat destul de confuz⁴⁶, sub o titulatură neclară - Procesul Barcelona: Uniunea pentru Mediterana, a început, treptat, să prindă contur, în Declarația Comună de la Paris⁴⁷ afirmându-se că noua inițiativă își propune revitalizarea eforturilor pentru a transforma Mediterana într-o zonă a păcii, democrației, cooperării și prosperității. Uniunea pentru Mediterana (UpM), este construită pe acquis-ul Procesului Barcelona, iar Declarația de la Barcelona, scopurile și domeniile de cooperare rămân valabile în cele trei capitole de cooperare. De asemenea, Programul de Lucru pe cinci ani, adoptat la cea de a 10-a aniversare a Summit-ului de la Barcelona, ca și concluziile reuniunilor ministeriale rămân valabile⁴⁸. Declarația de la Paris precizează că inițiativa va fi complementară relațiilor bilaterale ale UE cu statele din sudul Mediteranei, relații înscrise în cadrul Acordurilor de Asociere sau Planurilor de Acțiune din cadrul ENP. Va fi, de asemenea, complementară cu Strategia Comună Africa-UE și independentă de politica de extindere a UE, negocierile de aderare și procesul de pre-aderare.

UpM oferă un nou impuls Procesului Barcelona în trei direcții importante, anume: creșterea nivelului politic al relațiilor dintre UE și partenerii mediteraneeni⁴⁹; egalitate între membri, în contextul unui puternic co-parteneriat; o

---

⁴⁴ Au fost adoptate 13 noi programe de țară pentru Algeria, Armenia, Azerbaidjan, Egipt, Georgia, Israel, Iordania, Liban, Moldova, Maroc, Siria, Tunisia și Ucraina și, pentru prima oară, unul cu Libia. Pentru Maroc au fost alocați 580.5 milioane de euro, pentru Egipt 449.3, Tunisia 240, Iordania 223, Algeria 172, Liban 150, Siria 129, Libia 60, Israel 6 milioane de euro etc.

⁴⁵ Baroness Catherine Ashton, Vice-President of the European Commission and High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy - EU strengthens the European Neighbourhood Policy with increased funding for the period 2011-2013, IP/10/221, Brussels, 2 March 2010

⁴⁶ Gonzalo Escribano y Alejandro Lorca - La Unión Mediterránea: una unión en busca de proyecto, Real Instituto Elcano, 2008

⁴⁷ adoptată cu ocazia Summit-ului Euro-Mediterranean din 13 iulie 2008

⁴⁸ Joint Declaration of the Paris Summit for the Mediterranean, 13 July 2008, Paris

⁴⁹ Toate statele membre UE și Algeria, Egipt, Israel, Iordania, Liban, Mauritania, Monaco, Maroc, Autoritatea Palestiniană, Siria, Tunisia, Croația, Turcia, Albania, Bosnia și Herțegovina, Muntenegru. Libia și Liga Arabă au statut de observator.

mai mare vizibilitate acordată acestor relații, prin axarea pe proiectele regionale și sub-regionale, relevante pentru cetățenii din regiune.

Principiul central al UpM este co-decizie și co-management, instituțiile fiind structurate astfel încât să asigure acest lucru - o co-președinție, desemnată pentru doi ani⁵⁰; un Summit al șefilor de stat și de guvern care urmează a fi ținut la fiecare doi ani; un Secretariat și un Comitet Comun Permanent. Resursele financiare provin din participarea sectorului privat, bugetul UE⁵¹, contribuții de la statele membre UE și partenerii mediteraneeni, FEMIP, ENPI, instituții financiare internaționale și bănci regionale.

La Summit-ul de la Paris au fost identificate șase proiecte prioritare care trebuie să aibă un impact vizibil în viața cetățenilor din regiune prin promovarea creșterii economice, crearea de noi locuri de muncă, coeziune regională și integrare socio-economică. Pe scurt, acestea se referă la: depoluarea Mediteranei; autostrăzi terestre și maritime, interconectarea porturilor maritime, stabilirea unei rețele integrate de transport euro-mediteranean; protecție civilă -prevenire, pregătire și răspuns în caz de dezastru natural; energii alternative și crearea Planului Solar Mediteranean⁵²; Educație Superioară și Cercetare -crearea Universității Euro-Mediteraneene, la Portoroz, Slovenia, va contribui la stabilirea Zonei Euro-Mediteraneene de Educație Superioară, Știință și Cercetare; sprijinul pentru mediul de afaceri.

Ulterior Summit-ului de la Paris, Conferința Ministerială de la Marsilia, din 3-4 noiembrie, a decis structura instituțională și funcționarea UpM. A fost adoptat un Program de Lucru pe 2009, care include, printre altele: prevenirea, pregătirea și răspunsul la dezastre naturale; siguranța maritimă; cooperarea în domeniul energiei

---

⁵⁰ Franța și Egiptul se află la co-președinția UpM

⁵¹ Începând din iulie 2008, Comisia Europeană a finanțat, sau urmează să finanțeze, o serie de proiecte, în domenii precum: mediul (22 de milioane de euro, pentru perioada 2009-2010), depoluarea Mediteranei, cu orizontul 2020, resursele de apă; energii regenerabile, Planul Solar Mediteranean (5 milioane de euro); transporturi (7.5 de milioane euro) și securitate maritimă prin programul SAFEMED (4.5 de milioane euro). Implementarea unui Plan de Acțiune Regional în Transporturi, inclusiv dezvoltarea rețelei de transport euro-mediteraneene și infrastructura corespunzătoare (6 milioane de euro), protecție civilă (5 milioane de euro), educație și cercetare (1 milion de euro pentru Universitatea Euro-Mediteraneană din Portoroz, Slovenia). Inițiativa "Invest in Med" pentru a sprijini investițiile din regiune (9 milioane de euro). În cadrul FEMIP au fost alocate 32 de milioane de euro, pentru perioada 2009-2010. Studii de fezabilitate, în valoare de câte 1 milion de euro, au fost făcute pentru o stație de energie solară în Tunisia și pentru o stație de energie eoliană în Egipt.

⁵² La doar câteva zile de la lansarea UpM, cancelarul Angela Merkel a efectuat o vizită oficială în Algeria, Germania fiind unul dintre promotorii Planului Solar Mediteranean. Unul dintre liderii mondiali în domeniul tehnologiei energiei solare, Germania și-a exprimat interesul pentru ca diverse companii germane să investească în domeniul extracției petrolului și gazului și să contribuie cu tehnologie și investiții în stații de energie solară.

și surselor regenerabile în cadrul Planului Solar Mediteranean; integrarea sistemului de transporturi euro-mediteranean cu rețeaua de transport trans-europeană; strategia în domeniul resurselor de apă și strategia de mediu cu ținta de depoluare a Mediteranei până în 2020; stabilirea zonei euro-mediteraneene de comerț liber; dezvoltarea dimensiunii sociale a parteneriatului -sănătate, cercetare, educație, dialog inter-cultural, migrație, egalitatea de gen. De asemenea, la Marsilia, Procesul Barcelona: Uniunea pentru Mediterana a devenit Uniunea pentru Mediterana.

UpM are anumite particularități și, important, se adresează unuia dintre punctele slabe ale Parteneriatului Euro-Mediteranean și anume lipsa influenței partenerilor din sudul regiunii în luarea deciziilor. Summit-urile organizate periodic, co-președinția, Secretariatul și Comitetul Comun Permanent oferă partenerilor din sud o mai mare putere de decizie în aprobarea și derularea proiectelor din cadrul UpM. Încă de la lansare, așa cum era de așteptat, UpM a constituit subiect de reacții diferite, de la eșecul sigur până la succesul probabil. Analști și comentatori avizați și-au exprimat scepticismul față de potențialul UpM de a corecta deficiențele Parteneriatului Euro-Mediteranean. Mai mult, o combinație Procesul Barcelona – ENP - UpM poate fi confuză pentru ansamblul relațiilor euro-mediteraneene, fiind momentul pentru o singură politică mediteraneană, raționalizând și integrând corespunzător Procesul Barcelona, ENP cu ideile noi pe care UpM le-a adus, chiar sub această titulatură⁵³. Alți comentatori au sugerat că UpM trebuie să se adreseze mai bine așteptărilor statelor și oamenilor din regiune, sau au privit inițiativa drept un potențial punct de cotitură în Procesul Barcelona, atâta timp cât Uniunea este pentru Mediterana și nu doar pentru UE.⁵⁴

UpM poate aduce mai mult pragmatism și o mai mare vizibilitate parteneriatului și poate fi un pas înainte în relațiile euro-mediteraneene, angajamentul în regiune fiind “durabil, un angajament care trece dincolo de necesitățile contextului, care are obiective pe termen lung: pacea, statul de drept și prosperitatea economică”⁵⁵, axarea pe proiecte regionale și trans-naționale crescând potențialul pentru integrarea regională. Valoarea adăugată a UpM constă, practic, în

---

⁵³ Michael Emerson - Policy Brief, CEPS, no.155, march 2008

⁵⁴ Richard Gillespie - A Union for the Mediterranean... or for the EU?, Mediterranean Politics, Vol. 13, No. 2, 2008

⁵⁵ Comprometidos por el Mediterraneo - artículo conjunto de Miguel Ángel Moratinos, Ahmed Aboul Gheit y Bernard Kouchner, ministros de Asuntos Exteriores de España, Egipto y Francia, El País, 04.03.2010

reprezentarea egală și deplină a partenerilor, aspect care oferă celor din sud un sens mai deplin al parteneriatului, o mai mare coeziune și axarea pe proiecte cheie cu relevanță regională strategică.

4. Spania și Parteneriatul Euro-Mediteranean. Primul Summit UE-Maroc.

Deși premierul J.L.R.Zapatero a declarat că țara sa “sprijină UpM pentru a constitui o nouă etapă în care țările din Mediterana să-și asume protagonismul alături de UE”⁵⁶, Spania se poate confrunta cu o relativă pierdere a protagonismului în Mediterana, consecință a demersului francez. Pe de altă parte, are oportunitatea și responsabilitatea, de a impulsiona UpM în cadrul amplu oferit de Parteneriatul Euro-Mediteranean, bazându-se pe ampla sa experiență în impulsionarea relațiilor euro-mediteraneene și intensificarea legăturilor de cooperare cu nordul Africii, ca vocație naturală a politicii sale externe.

Încă de la aderarea la CEE, Spania a accentuat faptul că pentru a se putea face față provocărilor din regiune -inegalități, conflicte regionale, migrație, fundamentalism, etc., este necesară stabilirea de mecanisme multilaterale. Impulsul spaniol pentru Mediterana, în perioada 1990-1995, a condus la inițiative precum Conferința de Securitate și Cooperare în Mediterana, Dialogul 5+5, Dialogul NATO-Mediterana. Acest activism a culminat cu desfășurarea primei Conferințe Euro-Mediteraneene, la Barcelona⁵⁷. De asemenea, în calitate de interlocutor viabil pentru părțile implicate în conflictul arabo-israelian⁵⁸, în 1991, Madridul a fost desemnat să găzduiască Conferința de Pace din Orientul Mijlociu.

Pentru Spania, etapele de vârf pentru promovarea principalelor sale obiective de politică externă au fost, fără îndoială, Președințiile rotative ale Consiliului UE. S-a reușit europeanizarea acelor teme cu relevanță deosebită, Conferința Euro-

---

⁵⁶ La 20 decembrie 2007, șefii guvernelor Italiei și Spaniei, Romano Prodi și José Luis Rodríguez Zapatero și președintele Nicolas Sarkozy, lansau “Apelul de la Roma”, în scopul de a promova propunerea franceză privind crearea Uniunii pentru Mediterana. Europa Press, 21 decembrie 2007

⁵⁷ Eduard Soler i Lecha - España y el Mediterráneo: En defensa del Proceso de Barcelona, en Esther Barbé (Coord.) España en Europa 2004-2008, Monografías del Observatorio de Política Exterior Europea, No. 4, Febrero 2008, Bellaterra (Barcelona): Institut Universitari d’Estudis Europeus

⁵⁸ Jesús A. Núñez Villaverde - España en el Mediterráneo: una agenda recuperada a tiempo? Real Instituto Elcano, octubre de 2009

Mediterraneană de la Barcelona constituind un exemplu concludent. Fără îndoială, Procesul Barcelona, lansat cu ocazia celei de a doua Președinții spaniole, a presupus încununarea eforturilor diplomației spaniole de a schimba o politică de prietenie tradițională cu țările arabe, lipsită de conținut, cu o politică globală care să reunească interesele spaniolilor cu provocările din regiunea mediteraneană. Cea de a treia Președinție a Spaniei la UE, readucea Mediterana în centrul de atenție al relațiilor externe ale UE, guvernul de la Madrid propunându-și reactivarea Procesului Barcelona, prin Conferința Euro-Mediterraneană de la Valencia.

Retragerea trupelor din Irak, doi ani mai târziu, restabilea imaginea pozitivă a Spaniei în Mediterana meridională.

Dacă Declarația de la Paris a constituit lansarea doctrinară, iar reuniunea ministerială de la Marsilia a pus în practică principiile unei noi arhitecturi instituționale, cel de al II-lea Summit al UpM, ce se va desfășura, în perioada 5-7 iunie, la Barcelona, sub cea de a patra Președinție a Spaniei la Consiliul UE, va certifica nu doar consolidarea UpM, dar va trebui să ofere un Plan de Lucru bi-anual, odată ce va expira cel aprobat în 2005, impulsionează Foaia de Parcurș pentru Comerț 2010 și, absolut necesară, lansarea unei noi agende de viitor, dincolo de 2010, consolidând avansul înregistrat până în prezent.

În cadrul priorităților de politică externă și demersurilor spaniole, relația cu Marocul s-a văzut reflectată prin noul “statut avansat” al acestei țări în relația cu UE și desfășurarea primului Summit UE-Maroc⁵⁹, sub Președinție spaniolă a UE, câteva aspecte trebuind a fi evidențiate în continuare. După Acordul de Asociere din martie 2000 și aprobarea Planului de Acțiune în cadrul ENP, în iulie 2005, în cadrul celui de al VII-lea Consiliu de Asociere UE-Maroc⁶⁰, parteneriatul dintre UE și Regatul Maroc a fost ridicat la rangul de “statut avansat”. Marocul este prima țară ce beneficiază de un asemenea statut, practic o situație de pionerat în cadrul ENP. Acordul se constituie într-o foaie de parcurs ce extinde paleta relațiilor UE-Maroc la noi obiective: aprofundarea relațiilor politice prin stabilirea unui Summit și a unui mecanism de concertare la nivel ministerial; integrarea în Piața Internă, pe baza unei încorporări progresive a aquis-ului comunitar și a cooperării sectoriale; dimensiunea umană. Cel de al VIII-lea Consiliu de Asociere UE-Maroc⁶¹ evidențiază faptul că “acest puternic parteneriat reflectă dorința UE de a răspunde pozitiv

---

⁵⁹ 7 martie 2010, Granada

⁶⁰ 13 octombrie, 2008

⁶¹ 7 decembrie, 2009

așteptărilor și nevoilor specifice ale Marocului și pentru a sprijini procesele de modernizare și democratizare”.

Summit-ul UE-Maroc s-a încheiat cu un bilanț pozitiv privind evoluția relațiilor și angajamentul de a aprofunda dimensiunea politică, economică și socială. Declarația finală arată că “Marocul a atins o apropiere optimă cu UE”, prin modernizarea politică și deschiderea economică sau coordonarea în probleme de interes global, fiind apreciată valorarea de exemplu a acestei relații pentru Mediterana. În plan economic, se va urmări intensificarea negocierilor privind liberalizarea comerțului cu servicii, dezvoltarea rețelelor trans-europene, atât în domeniul transporturilor cât și al energiei⁶². Cu acea ocazie, José Manuel Barroso declara că “Summit-ul UE-Maroc constituie un eveniment fără precedent, care reflectă caracterul de pionerat al Asocierii UE-Maroc”, fiind “concretizarea consolidării dialogului politic în cadrul statutului avansat acordat Marocului în 2008”.

Pe de o parte, noul cadru al relațiilor bilaterale UE-Maroc se adaugă Asociației Euro-Mediteraneene și UpM în plan multilateral și ENP în plan bilateral. Pe de altă parte, poate constitui “noul model” de integrare profundă pe care UE îl va oferi în cadrul strategiei de diversificare a relațiilor cu vecinii și a schemei de condiționalitate pozitivă țărilor care doresc o integrare mai profundă, dar dificil a aspira la o aderare deplină⁶³.

O serie de alte țări, incluse în dimensiunea sudică a ENP, au început să solicite o actualizare a relațiilor cu UE, între acestea Egiptul, premierul spaniol J.L.R.Zapatero sprijinind desfășurarea unui prim Summit UE-Egipt⁶⁴, ce urmează a avea loc pe 6 iunie, la Barcelona. Pentru a avea o imagine de ansamblu, mai trebuie amintit că relațiile Spaniei cu Algeria sau Libia, spre exemplu, sunt dominate de problematica energetică. Spania este un actor energetic în regiune, fiind angajat în construcția de infrastructuri de transport de gaz (Magreb-Europa Gas, Medgaz etc.) și electricitate și de producție, prin activitățile desfășurate de mari companii

---

⁶² Déclaration conjointe, Sommet Union Européenne-Maroc, Grenade, 7 mars 2010

⁶³ Iván Martín - El estatuto avanzado de Marruecos en la UE: ¿cuánto más que la asociación y cuánto menos que la adhesión?, Real Instituto Elcano, 2008

⁶⁴ Kristina Kausch - El declive de la política de España en el Mediterráneo, Policy Brief, FRIDE, N° 26, enero 2010

energetice spaniole, precum Repsol YPF, Endesa, Cepsa, Iberdrola, Gas Natural sau Union Fenosa.

Dependența energetică de Magreb, în general, de Algeria, în particular, constituie încă un motiv pentru care stabilitatea Africii de nord este extrem de importantă pentru interesele Spaniei.

5. Concluzii

Procesul Barcelona a reprezentat un instrument central pentru relațiile euro-mediterraneene, încă din 1995, și un angajament puternic pentru stabilitatea și integrarea regională și pentru democrație. În general, rezultatele Procesului Barcelona au fost condiționate de poziția țărilor din sud, preocupate esențial de cooperarea economică, în timp ce UE s-a axat, în ultimii ani, pe teme de securitate, concomitent cu reorientarea politicii de cooperare către centrul și estul Europei.

La zece ani de la lansare, Procesul Barcelona era încă departe de atingerea scopurilor inițiale, însă reprezenta un cadru capabil de a fi reînnoit și relansat. Politica Europeană de Vecinătate a preluat spiritul Procesului Barcelona, în sensul că oferă soluții pentru stabilitate, prosperitate, înțelegere inter-culturală, adăugând posibilitatea participării, graduale, a partenerilor la politicile comunitare, inclusiv accesul pe Piața Internă, în schimbul avansurilor concrete în aplicarea reformelor politice, economice și instituționale.

Nu se poate afirma că, în decursul timpului, a existat un lider incontestabil al Parteneriatului Euro-Mediterranean, protagonismul în regiune fiind disputat de Spania și Franța.

Mediterrana, în special Magrebul, a fost, tradițional, spațiul în care cele două state au rivalizat, fiecare prezentându-se ca interlocutorul european privilegiat.

Franța, ca și Spania, nu poate ignora sudul din motive ce țin de apropierea geografică, trecutul comun, prezența pe teritoriul său a unei importante comunități magrebiene etc. Într-o regiune marcată de asimetrii economice și sociale, Franța avea nevoie, practic, de o redefinire a relațiilor cu vecinii din sud, conservându-și astfel influența. Nu trebuie uitat faptul că, în decursul timpului, Franța a impulsionează

Politica Globală Mediteraneană⁶⁵, iar la începutul anilor '90, dată fiind erodarea sistemului bipolar și dorința Germaniei de deschidere către est, Franța a căutat reechilibrarea situației, reorientându-se către Mediterana, rezultatul fiind Politica Mediteraneană Reînnoită⁶⁶. Pe de altă parte, Mediterana a constituit un ax prioritar al Președințiilor spaniole ale Consiliului UE, iar Procesul Barcelona unul dintre semnele de identitate ale politicii externe spaniole din ultimii 15 ani. Pentru aceasta, Spania a creat instrumente dedicate studierii problemelor specifice din Mediterana și a proiectat în spațiul euro-mediteranean importante instituții de diplomatie publică, precum Institutul European pentru Mediterana, Fundația Trei Culturi, Casa Arabă sau Casa Mediteraneană⁶⁷.

Inițiativa lui Nicolas Sarkozy, privind crearea UpM, pe de o parte, constituie o nouă etapă în cooperarea euro-mediteraneană, iar pe de altă parte, deschide nu doar incertitudini privind rolul Spaniei în problemele Mediteranei, dar și o serie de oportunități, în sensul unei continuități mai bine structurate față de prioritățile clasice ale politicii sale externe, iar stabilirea Secretariatului UpM la Barcelona - valoare simbolică de continuitate cu Procesul Barcelona - constituie un exemplu elocvent în acest sens⁶⁸. Președintele francez avertiza asupra faptului că "viitorul Europei este în Sud, iar întorcând spatele Mediteranei, Europa se va izola nu doar de sursele sale intelectuale, morale, spirituale, dar și de propriul său viitor"⁶⁹, fiind evident faptul că stabilitatea și progresul în Mediterana constituie un interes prioritar pentru Franța, dar și pentru UE, aici fiind în joc propria credibilitate a Uniunii.

Totul va depinde, în final, de determinarea UE de a susține un parteneriat strategic funcțional și durabil cu statele din sudul Mediteranei. Posibilul succes al UpM nu va depinde atât de particularitățile față de Procesul Barcelona, cât de revitalizarea aspectelor centrale, cheie, ale cooperării euro-mediteraneene, cu o implicare activă a tuturor partenerilor în demararea proiectelor de dezvoltare

---

⁶⁵ 1973-1992. Se dorea stabilirea unor acorduri bilaterale ale CEE cu fiecare țară parteneră în parte.

⁶⁶ 1992-1996. Urmărea transformarea cooperării într-un autentic parteneriat, mergând dincolo de problemele economice către cele de securitate globală.

⁶⁷ Iván Martín - Las prioridades de la Presidencia española de la UE en el Mediterráneo: ser y deber ser, Real Instituto Elcano, diciembre de 2009

⁶⁸ Primul secretar general al UpM, ambasadorul iordanian la UE, Ahmad Masadeh, și-a preluat oficial atribuțiunile la 4 martie a.c., într-un act solemn în prezența miniștrilor de externe din Spania, Franța, Egipt și Jordania.

⁶⁹ Discurso del Presidente de la República, Nicolas Sarkozy, sobre el tema Unión del Mediterráneo, Palacio Real Marshan, Tánger, 23 de octubre de 2007

sustenabilă, energie și transport și conferind un caracter prioritar în domeniile sănătății, educației și culturii. În toate fazele Parteneriatului Euro-Mediteranean, inițiativa a aparținut Europei, partenerii din sud aflându-se, de obicei, în defensivă, limitându-se la acceptarea sau respingerea diverselor propuneri europene, iar faptul că aceștia vor avea o mai mare putere de decizie nu poate fi decât o latură pozitivă a UpM.

BIBLIOGRAFIE

- Barcelona Declaration, adopted at the Euro-Mediterranean Conference, 27-28 november 1995
- Barcelona Process: Union for the Mediterranean, COM(2008) 319 (Final), Brussels, 20/05/08
- Comprometidos por el Mediterraneo - artículo conjunto de Miguel Ángel Moratinos, Ahmed Aboul Gheit y Bernard Kouchner, ministros de Asuntos Exteriores de España, Egipto y Francia, El País, 04.03.2010
- Déclaration conjointe, Sommet Union Européenne-Maroc, Grenade, 7 mars 2010
- Discurso del Presidente de la República, Nicolas Sarkozy, sobre el tema Unión del Mediterráneo, Palacio Real Marshan, Tánger, 23 de octubre de 2007
- Eduard Soler i Lecha - España y el Mediterráneo: En defensa del Proceso de Barcelona, en Esther Barbé (Coord.) España en Europa 2004-2008, Monografías del Observatorio de Política Exterior Europea, No. 4, Febrero 2008, Bellaterra (Barcelona): Institut Universitari d'Estudis Europeus
- European Neighbourhood Policy - Strategy Paper, Brussels, 12.5.2004
- EU strengthens the European Neighbourhood Policy with increased funding for the period 2011-2013, IP/10/221, Brussels, 2 March 2010
- Final Statement, Marseille, 3-4 november 2008
- Five Year Work programme, The 10th Anniversary Euro-Mediterranean Summit in accordance with the Barcelona Declaration of 1995
- Gonzalo Escribano y Alejandro Lorca - La Unión Mediterránea: una unión en busca de proyecto, Real Instituto Elcano, 2008 Iván Martín - El estatuto

avanzado de Marruecos en la UE: ¿cuánto más que la asociación y cuánto menos que la adhesión?, Real Instituto Elcano, 2008

- Iván Martín - Las prioridades de la Presidencia española de la UE en el Mediterráneo: ser y deber ser, Real Instituto Elcano, diciembre de 2009
- Jesús A. Núñez Villaverde - España en el Mediterráneo: una agenda recuperada a tiempo? Real Instituto Elcano, octubre de 2009
- Joint Declaration of the Paris Summit for the Mediterranean, 13 July 2008, Paris
- Kristina Kausch - El declive de la política de España en el Mediterráneo, Policy Brief, FRIDE, N° 26, enero 2010
- Michael Emerson - Policy Brief, CEPS, no.155, march 2008
- Richard Gillespie - A Union for the Mediterranean... or for the EU?, Mediterranean Politics, Vol. 13, No. 2, 2008
- Union for the Mediterranean, State of Play, July 2009
- Unión por el Mediterráneo: la Comisión aumenta su contribución a los proyectos prioritarios, Bruselas, 10 de julio de 2009
- Ana Voicu - Evaluări și perspective la 10 ani de la crearea Parteneriatului Euro-Mediterranean, în România și noile țări membre sub impactul integrării europene și al globalizării, ed.IEM, București, 2005
- Wider Europe - Neighbourhood: A New Framework for Relations with our Eastern and Southern Neighbours, Brussels, 11.3.2003